УДК 811.14’01

© 2011 **Петришин М. Й. (Івано-Франківськ)**

СЕМАНТИКА ПРИКМЕТНИКІВ ВЕЛИКОГО РОЗМІРУ З КОГНІТИВНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ (на матеріалі гомерівського епосу)

Аналізується концептуальний простір давньогрецьких прикметників великого розміру шляхом когнітивного моделювання структур знання, що передаються ними, та встановлення типових контекстно зумовлених диференційних ознак, які виникають у конкретних умовах функціонування цих прикметників.

***Ключові слова**: концепт, концептуальний простір, концептуальна ознака, параметричні прикметники, сполучуваність.*

Люди різних національностей з давніх-давен усвідомлювали різницю в розмірах осіб та предметів, відчували потребу передати її у мовленні. У зв’язку з цим одним із найдавніших щодо виникнення є семантичне поле параметричності. Просторові уявлення складають основу формування багатьох фундаментальних концептів у свідомості носіїв мови.

Лексика на позначення розміру завжди привертала увагу дослідників. Однак аналіз праць, присвячених параметричним прикметникам, показав, що вони відрізняються між собою різним розумінням мети та завдань, напрямом та методикою дослідження. У сучасній лінгвістиці можна виділити декілька напрямків дослідження ад’єктивів із семантикою розміру. Спробою з’ясувати семантичну структуру параметричних прикметників, виявити її видозмінення та збагачення новими смисловими елементами характеризуються дослідження Н.К. Зубовської [4], Л.І. Іванової [5], В.О. Коробейникової [6], О.М. Бондіної [2]. При цьому значна увага приділяється аналізу синтаксичної та лексико-семантичної сполучуваності досліджуваних лексем. Другий напрям досліджень представлений розвідками, в яких вивчаються семантичні відношення між синонімами та антонімами, зіставляються однотипні за значенням прикметники в різних мовах (Т.Г. Линник [8], О.В. Бублик [3]). Третій напрям репрезентують праці історичного спрямування (Г.М. Лукіна [10], К.П. Смоліна [13], Н.Г. Михайловська [11]), у яких розглядається історія розвитку лексем на позначення розміру, особливості їх функціонування та семантики в різні історичні періоди. В останні роки з’явилися наукові виклади, присвячені вивченню словотвірного потенціалу параметричних прикметників, особливостей його реалізації в мові [14]. В окремих розвідках вивчається проблема рухомості розмірної ознаки, конкретизації ступеня ознаки розміру [7]. Параметричні прикметники з точки зору їх естетики були предметом аналізу знавців античності [9].

Проте до недавнього часу лінгвокогнітологія залишала поза увагою таку категорію людського знання, як “простір”, фундаментальну з огляду на її роль у концептуалізації та категоризації позамовної дійсності. Можна лише відзначити дисертацію А.Ф. Андрусь, присвячену дослідженню концептуального простору прикметників big і large в англійській мові [1].

Незважаючи на підвищений інтерес лінгвістів до опису й вивчення прикметників із семантикою розміру, низка питань, що виникають у процесі дослідження специфіки ментальних структур концептуального простору, вербалізованого давньогрецькими прикметниками великого розміру, потребує ґрунтовного висвітлення. Отже, актуальність нашої статті полягає в потребі комплексного когнітивного аналізу прикметників на позначення великого розміру в давньогрецькій мові як складного явища, яке виникає в результаті сприйняття носіями мови та відображення в ній перцептуального простору, у необхідності встановлення структури концепту “величина” та опису його складових елементів.

Мета статті – виявити й описати концептуальний простір параметричних прикметників мікрополя великого розміру в гомерівському епосі за допомогою когнітивного моделювання структур знання про їх ситуативно (контекстуально) зумовлені змістові ознаки.

Об’єктом дослідження є семантичний простір давньогрецьких прикметників μšγας, πελὲριος, Ôβριμος і περιμ»κης з когнітивної точки зору.

Предмет наукового аналізу полягає у виявленні особливостей та характеристиці модусів концептуального простору аналізованих ад’єктивів, які дозволяють встановити сутність подібностей та відмінностей між значеннями, зафіксованими в лексикографічних джерелах, і контекстно зумовленими змістовими ознаками.

Матеріалом дослідження є прикметники на позначення великого розміру в поемах Гомера, оскільки в “Іліаді” та “Одіссеї” мова еллінів отримала своє матеріальне втілення, що сприяло актуалізації багатьох потенційних можливостей давньогрецької мови, яка до часу створення поем мала довгу історію структурного та функціонального розвитку [12, с. 19]. Крім того, мовлення письменника, його твір, а ширше – ідіолект, є цінністю з погляду виявлення нестандартних, оригінальних, додаткових мовно-гносеологічних зв’язків. Такі семіотичні значення разом з імп-

лікаційними формують концепти – важливі для певної культури й людства в цілому смисли.

Характер нашої розвідки зумовив комплексне використання методик компонентного, контекстуального і концептуального аналізу.

У результаті суцільної вибірки виявлено, що найчисленнішою є група слів на позначення великого загального розміру (639 одиниць). Серед найчастотніших параметричних прикметників, які характеризують величину предмета взагалі, незалежно від спрямованості вимірювання, особливе місце посідає прикметник μέγας (великий), що визначає предмети значних розмірів. При дослідженні концептуального простору аналізованих прикметників зосереджуємо увагу як на вивченні семантичних ознак, так і поглибленому аналізі контекстів уживання кожного з досліджуваних прикметників у гомерівському епосі.

У роботі ми розглядаємо концепт як певний культурний, національний, ідеальний, символічний, ментальний смисл. Вважаємо, що статусу концепту певний смисл набуває тоді, коли виходить за межі якогось одного простору (художнього тексту) та об'єднує кілька таких просторів (літературу і культуру, історію в діахронічному зрізі тощо). Керуючись потребами адекватного пізнання навколишньої дійсності, концепт проходить через складні мисленнєві процеси, прямуючи від нижчого до вищого рівнів абстракції. У зв'язку з цим концептуальний простір аналізованих прикметників ми розглядаємо, вслід за А. Андрусь, як тривимірне утворення, у якому виділяються картинно-образний, раціонально-логічний та аксіологічний модуси [1, с. 9].

Параметричний концепт "величина" вербалізований у гомерівському епосі прикметниками μšγας, πελèριος, Ôβριμος, περιμ»κης. Ці ад'єктиви вживаються для опису предметів, які мають загальний великий вимір. Концептуальна ознака, яка відіграє важливу роль у дослідженні концептуального простору аналізованих прикметників і визначає напрям та межі вимірювання, – це "загальний великий розмір". Основну увагу ми зосереджуємо на з'ясуванні когнітивної суті концептуального простору прикметника μšγας, який детермінує предмети значних розмірів і належить у гомерівському епосі до домінантних лексем (у результаті проведеного дослідження виявлено 578 випадків вживання аналізованого ад'єктива). Вагому частку концептуального простору прикметника μέγας становить картинно-образний модус. Найчастотнішим компонентом концепту "величина" виявилася в гомерівському епосі концептуальна ознака "великий фізичний розмір", актуалізацію якої спостерігаємо у випадку сполучення з іменниками, які належать до тематичної групи (ТГ) "зброя": стати до бою з Гектором, "¢σπ…δες Ó σσαι ¥ρισται ™νˆ στρατὺ °δ μέγισται ˜σσ£μενοι (Il. XIV, 371) – одягнувши щити, які у війську найкращі і найбільші", закликає ахейців бог Посейдон. "Σ£κος μέγα τε στιβαρόν τε – великий і міцний щит" беруть, готуючись до бою, Паріс (Il. III, 336) та Патрокл (Il. XVI, 136). Перше місце займає великий щит і серед військового обладунку, який виготовляє для Ахілла Гефест: "πο…ει δ πρώτιστα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε πάντοσε δαιδάλΐων (Il. XVIII, 478) – найперше зробив великий і міцний щит, всюди мистецьки оздоблений". Висока частотність вживання прикметника μέγας з іменниками, що позначають різні види наступальної та оборонної зброї, пояснюється, як можна припускати, бажанням Гомера підкреслити вражаючу велич зброї, якою борються і захищаються герої.

Великий фізичний розмір об'єктів прикметник μέγας підкреслює, будучи означенням іменників, що називають предмети побуту, тварин, рослин. Картинно-образний модус ад'єктива μέγας виступає на перший план у сполученнях з іменниками коні (Il. II, 839; XII, 97), бики (Il. XVII, 389; XVIII, 582; Od. XVIII, 372), свині (Od. IV, 457). При цьому лексема μέγας вказує не тільки на їх високий зріст, але й на значну вагу і м'язисте тіло. У сполученні "Ð πέπλος μέγιστος (Il. XI, 90) – найбільше покривало" аналізований прикметник позначає великий загальний розмір означуваного предмета, що охоплює такі його параметри, як довжина і ширина. Концепт "великий фізичний розмір" виникає в результаті актуалізації концептуальних ознак "конкретність", "величина", "значною мірою".

Результати аналізу текстових фрагментів свідчать, що вагомим компонентом концептуального простору прикметника μέγας є концепт "довжина", який відображає поздовжній вимір горизонтальної спрямованості. Концептуальна ознака, яка відіграє важливу роль у дослідженні концептуального простору ад'єктива і визначає напрям і межі вимірювання, – це "відстань між двома найвіддаленішими точками". Актуалізацію її спостерігаємо у випадку сполучення з іменниками τÕ œγχος (спис), τÕ φάσγανον, το ¥ορ (меч) (ТГ "зброя"). Наведемо приклади: гине Патрокл, щит якого "πληγε‹σ' œγχε…̈ τε μεγάλJ (Il. XVII, 296) – був вдарений довгим списом", а троянці та ахейці "μάχοντο ξίφεσιν μεγάλοισι (Il. XV, 712) – билися довгими мечами". Концепт "довжина" виступає на перший план і в результаті сполучення прикметника μέγας з іменником

палиця: “μέγα · ὀπαλον (Od. IX, 319) – довга палиця”.

Репрезентантом картинно-образного модусу аналізованого прикметника виступає концепт “висота”. Концептуальна ознака “вертикальна відстань знизу вгору” дає підставу стверджувати, що вертикаль складає основу концептуалізації більшості матеріальних об’єктів і саме їй належить одна з найважливіших ролей у параметричній концептосфері давньогрецької мови. Вказуючи на великий розмір предметів, прикметник μέγας у сполученнях з іменниками, що позначають споруди та їх частини (τό δῖμα – дім; τÕ £δυτον – храм; τÕ τε‹χος – мур; το τειχίον – огорожа, стіна; Ð πύργος – вежа; Ð οÙδός – поріг та інші), актуалізує концептуальну ознаку “висота”, яка виникає в результаті переносу зі сфери загального розміру в сферу виміру по вертикалі. Наприклад: Андромаха ‘™π^ πύργον œβη μέγαν 'Ιλίου (Il. VI, 386) – пішла на високу вежу Іліону, а Одіссей, скинувши лахміття, “«λτο δ’ ™π^ μέγαν οÙdÕν œχων βιÕν °δ□ φαρέτρην „ἰν ™μπλείην (Od. XXII, 2) – став на високий поріг, тримаючи свій лук та сагайдак повен стріл”. Концепт “висота” виступає на перший план і в результаті сполучення аналізованого прикметника з окремими іменниками ТГ “географічні об’єкти”, як наприклад, τÕ Ôρος – гора та ¹ πέτρη – скеля: “¢φ/ Ôρεος μεγάλοιο (Il. XVI, 297) – з високої гори” та “πέτρη μεγάλη (Il. XV, 618) – скеля висока”.

У межах фактологічного матеріалу вартим уваги є вживання ад’єктивної одиниці μέγας на позначення глибини. Синтагматичними партнерами прикметника виступають лексемами для найменування об’єктів, розташованих нижче від рівня землі. Концепт “глибина” виступає на перший план унаслідок заміни диференційної семи “великий розмір” потенційною семою “глибина”. Наприклад, “κρύπτων `™ν δίνVσι μεγάλVσιν (Il. XXI, 239) – ховаючись у глибокому вирі”.

У дослідженому матеріалі актуальною виявилася концептуальна ознака “велика протяжність у поперечнику (від одного боку до іншого)”, яка актуалізується в гомерівському епосі в сполученнях з іменниками, що позначають натурфакти. У випадку сполучуваності з іменником ¹ °ιών (берег) прикметник μέγας реалізує значення “широкий”, що виникає в результаті семантичного розширення. Так, Зевс, зрівнявши стіну з землею, “αâτις δ’ °ιόνα μεγάλην ψαμάθοισι κ£λυψε (Il. XII, 31) – широкий берег знову засипав піском”. Картинно-образний модус концепту “ширина” виступає на перший план і в сполученні аналізованого прикметника з ТГ іменників, що означають “водойми” (τÕ πέλαγος – море; Ð ποταμός − ріка; Ð κρουνός, ¹ ¢λωή – потік): Нестор радить Телемахові довідатися про батька у Менелая, який нещодавно повернувся “‘™ς πέλαγος μέγα το‹ον, Óθεν τš περ οÙδ’ ο„ωνοˆ αÙτόετες ο„χνεὰσιν (Od. III, 320-323) – з широкого моря, звідки і птиця крилата не зможе за рік навіть долетіти”. При цьому спостерігаємо актуалізацію когнітивної ознаки “простір” раціонально-логічного модусу аналізованої лексеми, яка надає об’єктам значної ширини, підкреслюючи їх велику площу. У таких контекстах на перший план виступає концептуальна ознака “той, що простягається у різних або у всіх напрямах і займає велику територію”. У значення прикметника μέγας входить семантичний компонент “неосяжний, просторий”, реалізація якого відбувається у тому випадку, коли мовець не конкретизує виміру однієї зі сторін предмета, а оцінює просторову протяжність поверхні, охоплюючи її в цілому.

У випадку сполучення з іменниками, які в семантичній структурі мають диференційну або потенційну сему “кількість”, прикметник μέγας актуалізує концепт “число”, що репрезентує раціонально-логічний модус концептуального простору лексеми μέγας. Тому в сполученні з іменниками τÕ œθνος (натовп) та τÕ πῖã (стадо) аналізований ад’єктив розвиває значення “багаточисельний”, наявність якого пояснюється актуалізацією концептуальної ознаки “кількість”. Наприклад: Сарпедон та Главк кинулися “τë δ’ „θÝς βήτην Λυκίων μέγα œθνος ¥γοντε (Il. XII, 330) – вперед перед багаточисельним натовпом лікійців”.

У межах фактологічного матеріалу фіксуємо концепт “інтенсивність звуку” раціонально-логічного модусу прикметника μέγας, реалізація якого здійснюється в результаті сполучення прикметника з лексемами ¹ βο», Ð ¢λαλητÒς, ¹ „αχ» (крик), Ð παταγÒς (шум), Ð Ñρυγμαγδός (гуркіт). Описуючи підготовку троянців і ахейців до битви, Гомер зазначає, що вони “… ξÚνισαν μεγ£λJ ¢λαλητù (Il. XIV, 393) – сходилися з голосним криком”.

Вагомим компонентом раціонально-логічного модусу концептуального простору лексеми μέγας є в гомерівському епосі концепт “сила”, який формують концептуальні ознаки “сила”, “потенційна енергія”. Концепт “сила” виступає на перший план у сполученнях прикметника μέγας з лексемами, семантика яких пов’язана з певними явищами природи, наприклад, Ð ¥νεμος (вітер), Ð λα‹λαψ (буря). Так, Одіссея на острові Крит “ε‡λει γ¦ρ Βορšης

¥νεμος μšγας (Od. XIX, 200) – затримав сильний вітер Борей". З такою ж "μεγ£λV λα…λαπι (Od. XII, 408) – сильною бурею" налетів на корабель Одіссея Зефір.

У випадку сполучення з іменниками, що позначають емоційний та психічний стан людини, на перший план також виступає концепт "сила", який репрезентує аксіологічний модус концептуального простору прикметника. Так, намагаючись вмовити Ахілла повернутися на поле битви, сивочолий Фенікс звертається до нього зі словами: "'Αχιλεὰ, δ£μασον θυμÕν μšγαν (Il. IX, 496) – Ахілле, приборкай сильний дух", а після смерті славного Патрокла, друга Ахілла, "μεγ£λη δὲ ποθ¾ Δαναο‹σι τšτυκται (Il. XVII, 690) – сильний смуток охопив данайців".

Аксіологічний модус аналізованого прикметника репрезентує також концепт "цінність", актуалізацію якого спостерігаємо у випадку сполучення з іменниками τÕ αœθλον, τὸ γšρας (нагорода), τÕ δîρον (дарунок), τÕ κτšρας (майно). Задумавши послати шпигуна в табір ахейців, Гектор звертається до військових вождів та старійшин зі словами: "τ…ς κšν μοι τὸδε œργον ØποσχÒμενος τελšσειε δèρJ ™π^ μεγ£λJ (Il. X, 304) – хто, пообіцявши мені, за цінний дарунок виконає справу".

Поняття великого розміру викликає за асоціацією уявлення про щось видатне і величне. Тому при сполученні з іменниками ТГ "люди, герої, міфічні істоти" прикметник μšγας не тільки визначає великий загальний розмір істот, а й указує на їх значущість, актуалізуючи при цьому концепт "величність, впливовість", що стає основою для розвитку значення "величний, видатний". У плані підкреслення величності епітет μšγας, як зазначає О. Лосєв, часто вживається стосовно Зевса (30 разів) [9, с. 76], оскільки Зевс – верховний бог, він найсильніший та наймогутніший з усіх на Олімпі. Аналіз контекстів показав, що прикметник μšγας став у гомерівському епосі єдиним та узагальненим означенням величі не тільки Зевса, а й інших богів. Так, звертаючись до троянців, Гектор закликає: "¹με‹ς δὲ μεγ£λοιο ΔιÕς πειθèμεθα βουλÍ (Il. XII, 242) – ми ж послухаємося поради величного Зевса". Прикметник μšγας виступає і одним з узагальнених означень величі героїчного покоління часів Троянської війни. Ідея великого розміру, поєднана з ідеєю краси та величі, властивої богам та героям, змінює спрямованність понятійного змісту основного значення.

У структурі мікрополя на позначення великого розміру в гомерівському епосі виокремлюємо групу градаційних одиниць, семантично пов'язаних із прикметником μšγας. Внаслідок ускладнення їх семантики додатковими компонентами смислу "інтенсивність ознаки" вони знаходяться на периферії мікрополя великого розміру. Прикметники πελèριος (22 випадки вживання) та Ôβριμος (31) поступаються μšγας частотою вживання при позначенні розміру конкретних фізичних об'єктів, що зумовлює інтерпретацію їх як слів із семантично та стилістично обмеженою сферою функціонування.

У прикметника πελèριος релевантною для позначення певних величин виявилася концептуальна ознака, яка демонструє загальний фізичний розмір предметів. Актуалізацію її спостерігаємо у випадку сполучення з лексемою τÕ œγχος (спис): "величезним є спис", з яким ""Αρης δ'™ν παλ£μVσι πελèριον œγχος ™νèμα (Il. V, 595) – Арес, тримаючи в руках, виступав вперед" перед Гектором. Картинно-образний модус фіксуємо також у синтагмах з іменниками, що позначають тварин. Часто величезними постають у Гомера вовки та леви (Od. X, 219), величезний олень (Od. X, 168), дракон, посланий як знамення богів перед аргів'янами в Авліді (Il. II, 321).

Концепт "вага", що виступає на перший план у випадку поєднання з іменником Ð λ©ας (камінь), ілюструє раціонально-логічний модус аналізованого прикметника. До значення загального розміру в слові приєднується конотація ваги. Тому дивовижно великим та важким видається камінь, який підіймав угору Сізіф: "λ©αν βαστ£ζοντα πελèριον ¢μφοτšρVσιν (Od. XI, 594) – підіймав догори обома руками важкий (величезний) камінь".

Репрезентантом аксіологічного модусу аналізованого прикметника виступає концепт "велич", актуалізацію якого спостерігаємо в сполученнях з іменами героїв. Епітет πελèριος отримують у Гомера Оріон (Od. XI, 572); Періфас (Il. V, 842;847), Аякс Теламонід (Il. III, 229; VII, 221; XVII, 174, 360), Ахілл (Il. XXI, 527; XXII, 92), Гектор (Il. XI, 820) та Атрід Агамемнон (Il. III, 166). Так, наприклад, "½τοι Ð μ□ν Περ…φαντα ρελèριον ™ξεν£ριζεν, Α„τωλîν Ôχ' ¥ριστον, 'Οχησ…ου ¢γλαÕν υfÒν (Il. V, 842-843) – з величезного Періфаса, що був сином славного Охезія і найкращим з етолійців", знімає обладунки Арес. Величезним та страшним чоловіком постає в гомерівському епосі і Поліфем: "œνθα δ' ¢ν¾ρ ™ν…αυε ρελèριος, Ός ρα τ¦ μÁλα ο□ος ποιμα…νεσκεν ¢πÒπροθεν (Od. IX, 186-187) – там живе величезний чоловік, що сам собі, поодаль від інших, випасає отари кіз та овечок". Цікаво зазначити, що в останньому

прикладі відбувається нейтралізація концепту "позитивна оцінка", прикметник ρελὲριος набуває пейоративної конотації.

Серед прикметників на позначення великого загального розміру варто відзначити лексему Ôβριμος (величезний). Проаналізований матеріал не виявив у концептосфері прикметника Ôβριμος картинно-образного модусу, який вербалізував би уявлення давніх греків про розмір живих істот, матеріальних об'єктів, навколишньої дійсності. Репрезентантом раціонально-логічного модусу ад'єктива Ôβριμος виступає концепт "вага", актуалізацію якого спостерігаємо у синтагмах з іменниками, що позначають зброю, а також іменником Ð θÚρεος. Наведемо приклади актуалізації прикметником Ôβριμος концептуальної ознаки "важкий": Одіссей "Σὲκοιο δαΐφρονος Ôβριμον œγχος œξω τε χροÕς ›λκε (Il. XI, 456) – вирвав важкий спис Сока зі свого тіла". Важким та величезним є спис у руках кращих ахейських та троянських героїв, зокрема, важкою змальовано зброю Менелая (Il. III, 357), Фоаса (Il. IV, 529), Ахілла (Il. V, 790), Аякса (Il. VIII, 251), Сока (Il. XII, 435,456), Ідоменея (Il. XIII, 294), Деіфоба (Il. XIII, 519), Меріона (Il. XIII, 532), Полідамаса (Il. XIV, 461), Пенелея (Il. XIV, 498), Енея (Il. XX, 259, 267).

У випадку сполучуваності з антропонімами прикметник Ôβριμος актуалізує концепт "величність, впливовість" аксіологічного модусу, що стає основою для розвитку значень "могутній, впливовий". Могутнім та великим названий в епосі Арес. Могутніми постають уже знайомі нам герої Ахілл (Il. V, 845) та Гектор (Il. VIII, 473; X, 200; XI, 347; XIV, 44).

Серед синонімічного ряду прикметників на позначення великого розміру трапляються поодинокі випадки вживання прикметника περιμ»κης (надзвичайно великий, величезний). Аналіз лексикографічної фіксації та текстової репрезентації досліджуваної одиниці дає підстави стверджувати, що найбільш показовим картинно-образним складником прикметника περιμ»κης є концепт "фізичний розмір ", актуалізацію якого спостерігаємо в сполученнях з іменником Ð †στος (верстат): "δ' ƒστοˆ λ…θεοι περιμ»κεες (Od. XIII, 107) – величезні камінні верстати".

Виступаючи контекстним партнером іменників τÕ Ôρος (гора) і ¹ ™λατ» (сосна), прикметник περιμ»κης актуалізує концептуальну ознаку "висота" картинно-образного модусу. Наведемо приклади: "™νθ' "Υπνος μὲν œμεινε πℓρος ΔιÕς Ôσσε „δšσθαι, ε„ς ™λℓτην ¢ναβ¦ς περιμ»κετον, ¼ τὸτ'™ν "ΙδV μακροτℓτV πεφn‹α (Il. XIV, 286-288) – Сон, ховаючись від погляду Зевса, сів на високій сосні, яка тоді на Іді була найвища."

Якщо контекстним партнером прикметника περιμ»κης виступає іменник ¹ ρℓβδος (палка, жезл, вудка), то він вказує не просто на її великий розмір, а конкретно на її велику довжину, актуалізуючи концептуальну ознаку "довжина", яка характеризує картинно-образний модус ад'єктива: "περιμ»κεϊ ρℓβδJ (Od. XII, 252) – на довгій вудці".

Отже, модель концептуального простору прикметників великого розміру в гомерівському епосі містить картинно-образний, раціонально-логічний та аксіологічний модуси. Проведене дослідження сукупності змістових ознак синонімічних прикметників виявило специфіку основних подібностей і відмінностей у концептуальному просторі ад'єктивів великого розміру в гомерівському епосі. Найбільша питома вага припадає на картинно-образний модус. Це, на нашу думку, пояснюється наявністю широкого спектра конкретного сприйняття носіями давньогрецької мови основних параметричних ознак, що позначають різні фрагменти об'єктивної дійсності. Аксіологічний складник, що вербалізує позитивне ставлення до означуваного предмета, засвідчений у прикметників μšγας, πελὲριος, Ôβριμος. Крізь призму концептів, характерних для параметричних прикметників великого розміру, втілюється широкий обсяг знань як про параметричні, так і про непараметричні властивості об'єктів екстралінгвальної дійсності. Перспективним видається проведення аналогічних досліджень на матеріалі інших параметричних прикметників.

Література

1. Андрусь А. Ф. Концептуальний простір англійських прикметників big і large : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови"/ А. Ф. Андрусь. – Чернівці, 2009. – 18 с.
2. Бондина О. Н. Прилагательные размера в современном немецком языке : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки "/ О. Н. Бондина. – К., 1981. – 21 с.
3. Бублик О. В. Синонимические ряды прилагательных со значением размер и пути их пополнения (на примере английского языка) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 " Германские языки"/ О.В. Бублик. – Львов, 1991. – 15 с.
4. Зубовская Н. К. Специфика прилагательных размера и способы экспликации их семантических свойств (на материале русского, немец-

кого и французского языков) : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10. 02. 19 “Общее языкознание” / Н.К. Зубовская. – Минск, 1990. – 17 с.
5. Иванова Л.И. Полисемия русских прилагательных линейного пространственного измерения (Категориальная специфика, семемная организация, семантические процессы) : дис. … канд. филол. наук : 10. 02. 01 / Иванова Л. И. – Воронеж, 1981. – 185 с.
6. Коробейникова В. А. Лексико-семантическая группа прилагательных с пространственным значением (К проблеме системности лексики) : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10. 02. 01 “Русский язык”/ В.А. Коробейникова. – Саратов, 1980. – 18 с.
7. Котнюк Л. Г. Выражение градуальности признака в семантике имен прилагательных со значением размера : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки”/ Л. Г. Котнюк. – К., 1986. – 23 с.
8. Линник Т. Г. Параметричні прикметники і їх становлення / Т. Г. Линник. – К. : Наук. думка, 1982. – 196 с.
9. Лосев А. Ф. Эстетическая терминология ранней греческой литературы / А. Ф. Лосев // Известия АН СССР. – 1953. – Т. 83. – С. 73–77.
10. Лукина Г. Н. К истории антонимичных прилагательных в русском языке (слова тонкий и толстый) / Г. Н. Лукина // Исследования по истории лексикологии древнерусского языка. – М. : Наука, 1964. – С. 80–93.
11. Михайловская Н. Г. Синонимические прилагательные в языке древнерусских памятников XI–XIV вв.: Прилагательное „великий” и его синонимы / Н.Г. Михайловская // Известия АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1965. – Т. 42. – Вып. 1. – С. 34–42.
12. Славятинская М. Н. Язык гомеровского эпоса / М. Н. Славятинская. – Типы наддиалектных форм языка. – М.: Наука, 1981. – С. 19–40.
13. Смолина К. П. К изучению семантической истории прилагательного „великий” / К.П. Смолина // Экскурсы в историю русской лексики. – М. : Наука, 1978. – С. 109-128.
14. Шевчук О. М. Словообразовательный потенциал имён прилагательных с пространственным значением и его реализация в современном русском языке : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык”/ О.М. Шевчук. – К., 1992. – 18 с.

Джерела

1. Homers 1911: Homers. Ilias. Text / Homers. – Leipzig und Berlin : Druck und Verlag von B. G. Teubner, 1911. – 333 s.
2. Homers 1909: Homers. Odyssee. Text / Homers. – Leipzig und Berlin : Druck und Verlag von B. G. Teubner, 1909. – 248 s.

The article represents a linguocognitive peculiarity study of conceptual space rendered by Old Greek adjectives of big size as well as establishing typical contextually specified differential characteristics that emerge from concrete conditions of their speech functioning.

***Key words**: concept, conceptual space, conceptual feature, parametric adjectives, combinability.*

Статья посвящена анализу концептуального пространства древнегреческих прилагательных большого размера путем когнитивного моделированияя структур знания, которые передаются ими, и определения контекстно обусловленных диференционных признаков, возникающих в конкретных условиях их функционирования.

***Ключові слова**: концепт, концептуальное пространство, концептуальный признак, параметрические прилагательные, сочетаемость.*